

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет ветеринарної медицини
Кафедра ветеринарно-санітарного інспектування, мікробіології,
гігієни та патологічної анатомії

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

БК Ветеринарна зоопсихологія
вибірковий

Спеціальність	Н6 «Ветеринарна медицина»
Освітня програма	«Ветеринарна медицина»
Рівень вищої освіти	другий (магістерський)

Суми 2026

Розробник: ЛН Людмила НАГОРНА, д.вет.н., професор кафедри ветеринарно-санітарного інспектування, мікробіології, гігієни та патологічної анатомії

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри ветеринарно-санітарного інспектування, мікробіології, гігієни та патологічної анатомії	протокол № 15 від 2 червня 2026 року	
	Завідувач кафедри	 Роман ПЕТРОВ

Погоджено:

Гарант освітньої програми ОЧ Олександр ЧЕКАН

Декан факультету, де реалізується освітня програма ЛН Людмила НАГОРНА

Рецензія на робочу програму(додається) надана: Оксана ШКРОМАДА Ш

Роман ПЕТРОВ

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації Н.Баран (Надія Баранська)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 19.06 2026 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Ветеринарна зоопсихологія			
2.	Факультет/кафедра	Факультет ветеринарної медицини / кафедра ветеринарно-санітарного інспектування, мікробіології, гігієни та патологічної анатомії			
3.	Статус ОК	Вибірковий компонент ОП			
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)				
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркового ОК)	Підготовки здобувачів за ОС магістр спеціальностей Н6 «Ветеринарна медицина» з метою розширення та поглиблення набутих під час вивчення нормативних дисциплін загальних та фахових компетентностей			
6.	Рівень НРК	7 рівень			
7.	Семестр та тривалість вивчення	3 семестр, 15 тижнів			
8.	Кількість кредитів ЄКТС	5,0			
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота(заняття)			Самостійна робота
		Лекційні	Практичні/семінарські	Лабораторні	
		-	-	44	
10.	Мова навчання	Українська			
11.	Викладач/Координатор освітнього компонента	д.в.н., професор Нагорна Л.В.			
11.	Контактна інформація	Тел.: +8(050) 628 66 85; l.nagorna@snaeu.edu.ua			
12.	Загальний опис освітнього компонента	Освітній компонент пов'язаний із загальним цілями ОП та забезпечує вивчення психічного життя продуктивних та домашніх тварин, виражене в їхній поведінці, яке простежується впродовж його виникнення та розвитку протягом біологічної та психологічної еволюції тваринного світу.			
13.	Мета освітнього компонента	Сформувати у здобувачів розуміння теоретичної та практичної основи впливу та порівняльного аналізу психічної діяльності тварин як основи зародження і розвитку людської психіки. Інтерпретувати поведінкові реакції тварин та на їх основі виявляти набуті та вроджені патологічні та фізіологічні поведінкові реакції; ідентифікувати, інтерпретувати та корегувати зміну поведінкових реакцій тварин за перебування їх в змінених умовах гомеостазу та розвитку фрустрацій.			
14.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Освітній компонент базується на основі вивчення ОК: Фізіологія тварин, Ветеринарна гігієна і санітарія утримання тварин, Етологія та благополуччя тварин			
15.	Політика академічної доброчесності	Під час вивчення ОК не допускаються будь-які прояви академічної недоброчесності. При виявленні порушення академічної доброчесності (спісування, академічний плагіат, користування гаджетами під час			

		виконання підсумкових завдань) виконані завдання анулюється і не зараховується, здобувач направляється на повторне виконання комплексу завдань. У випадку виникнення порушень реагування відбувається відповідно до нормативної документації щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу в Сумському НАУ (https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/).
16.	Ключові слова освітнього компонента	зоопсихологія, поведінка тварин, мислення, інтелект, класичні умовні рефлекси, енгеніка, дресирування, каністерапія, фелінотерапія, гіпнотерапія, акти свідомості

2. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу			Рекомендована література ¹	
	Аудиторна робота		Самостійна робота		
	Лк	П.з / семін. з		Лаб. з.	
Тема 1. Історія вчень про психіку тварин. Предмет і методи зоопсихології. Предмет і завдання зоопсихології. Історія виникнення зоопсихології. Розвиток вітчизняної і зарубіжної зоопсихології. Методи зоопсихологічних досліджень. Основні напрямки розвитку науки про поведінку тварин. Первісні форми психіки. Виникнення психічного відображення.			2	8	[1-5, 8-13, 18]
Тема 2. Загальна характеристика психічної діяльності тварин. Проблеми інстинкту і наочності. Вчення про вищу нервову діяльність і проблему мислення у тварин. Вивчення вищих когнітивних функцій у тварин. Генетика поведінки. Психофізіологічні основи інстинктивної поведінки. Інстинктивна поведінка і спілкування. Загальна характеристика процесу наочності.			6	13	[1-6, 18]
Тема 3. Свідомість та самоідентифікація тварин. Визначення свідомості і самосвідомості тварин. Визначення свідомості і самосвідомості у філософів і природознавців минулого і сучасного. Значення свідомості тварин. Процеси самоусвідомлення (самоідентифікації) тварин.			6	13	[1-4, 18]

¹ Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

Тема 4. Психічні процеси і властивості тварин. Пам'ять тварин. Емоційний світ тварин. Комунікаційні засоби тварин. Елементарне мислення тварин. Уява тварин.			6	10	[1-5, 8-13, 18]
Тема 5. Механізми роботи мозку. Набуті форми поведінки. Механізми формування умовних рефлексів. Інтеграційна діяльність мозку та поведінка. Функціональна структура акту поведінки. Основні домінанти поведінки. Асоціативні системи мозку і структура поведінки.			4	10	[1-4, 18]
Тема 6. Комуникативна поведінка тварин. Проблеми мови тварин. Здатність тварин до символізації. Навчання мов-посередників тварин. Розвиток форм спільного життя. Особливості поведінки і психіки антропоїдів. Елементарне мислення тварин.			6	15	[1-6, 8-13, 18]
Тема 7. Генетичні та фізіологічні основи поведінки тварин. Звички тварин, пов'язані з їх годівлею та утриманням. Статева поведінка самців і самок в різні фізіологічні періоди. Антагонізм і агресивна поведінка. Відхилення від типової поведінки. Поведінка стадних тварин.			8	15	[1-5, 8-13, 14-18]
Тема 8. Поведінкові реакції продуктивних тварин. Поведінка тварин на пасовищі. Фактори, які обумовлюють використання пасовищ. Споживання води, жуйка, сечовиділення та дефекація. Відпочинок тварин. Поведінкові реакції тварин за інтенсивного їх розведення.			6	22	[1, 2, 3, 7, 15-18]
Всього		-	44	106	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем <u>під час аудиторних занять, консультацій</u>)	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати <u>студент самостійно</u>)
ДРН 1. Аналізувати та оцінювати різні класичні та сучасні напрямки вивчення психіки та поведінки тварин.	Розповідь теоретичних питань щодо базових поведінкових стереотипів тварин, в тому числі з мультимедійним супроводом. Представлення основних етапів розвитку психіки тварини у процесі еволюції та розкриття особливостей взаємозв'язку психіки й поведінки	Ознайомлення та робота з інформацією з офіційних сайтів за темою заняття чи окремими питаннями. Розв'язання ситуаційних завдань та кейсів щодо теорій вивчення психіки тварин та їх поведінки. На основі вивченого та опрацьованого матеріалу самостійно генерувати думку

	тварин в процесі онтогенезу. Розв'язування кейсів щодо встановлення атипових поведінкових процесів у різних видів тварин, залежно від їх умов утримання. Використання платформ для синхронної взаємодії: Zoom, Microsoft Teams, Google Meet, тощо. Проведення лабораторно-практичних занять в навчально-виробничій лабораторії «Віварій СНАУ». Розгляд ситуаційних завдань щодо вивчення психіки та поведінки тварин.	під час теоретичного опитування, рішення ситуаційних завдань, диспутів, обговорень. Використовувати мультимедійні технології для опрацювання тем, винесених на самостійне опрацювання. Робота з відеоматеріалами на інформаційних сайтах, розробка та виконання презентативних доповідей за індивідуальними тематиками та темами, що виносяться на самостійне опрацювання.
ДРН 2. Проводити аналіз та інтерпретацію фактів та їх теоретичних інтерпретацій, виявляти причинно-наслідкові зв'язки між психологічними та поведінковими явищами або їх відсутністю.	Розбір та представлення виробничих ситуацій щодо впливу психотипів тварин на їх поведінкові алгоритми. Аналіз психотипів продуктивних тварин, вплив на продуктивність. Трансляція відео файлів для візуалізації різних типів поведінки тварин в різних ситуаціях за впливу на тварину зовнішніх чинників. Залучення студентів для роботи в групах в групах для розв'язання виробничих ситуацій.	Самостійне опрацювання матеріалів щодо розуміння та встановлення причинно-наслідкові зв'язки між психологічними та поведінковими явищами або їх відсутністю. Розбір відеоматеріалів з написанням висновків щодо психотипів тварин, взаємозв'язку та впливу на поведінку тварин. Вивчення інформаційних матеріалів на сайтах із зоопсихології тварин. Розв'язання ситуаційних завдань та написання плану дій щодо корекції девіальних поведінкових стереотипів тварин. Використовувати мультимедійні технології для опрацювання тем, винесених на самостійне опрацювання, діалогове навчання, співробітництво студентів.
ДРН 3. Розробляти та співвідносити дослідні завдання та методи організації спостережень та експериментів з різними видами тварин, організовувати та проводити спостереження за поведінкою тварин; виявляти набуті та вроджені патологічні та фізіологічні поведінкові реакції тварин.	Представляти розкриття та аналіз особливостей переживань тваринами оточуючого їх світу, своїх потомків, родичів та особин іншої популяції. Розповідь, мультимедійне та візуальне представлення методів дослідження психічної діяльності тварин, при використанні трансляції відео файлів з прикладами патологічних та фізіологічних поведінкових реакцій тварин. Залучення студентів до роботи в групах для вирішення конкретних виробничих ситуацій та завдань. співробітництво студентів (кооперація).	Опрацювання навчальної літератури та інформаційних матеріалів щодо фізіології поведінки тварин, методів, які використовуються в експерименті, для дослідження та визначення різних типів поведінки тварин. Аналіз зі складанням протоколу різних типів поведінки тварин, виявлення атипових патологічних поведінкових реакцій та розробка протоколів щодо їх усунення. Розв'язання ситуаційних завдань щодо виявлення вроджених, набутих, фізіологічних і патологічних поведінкових реакцій тварин. Виконання індивідуальних дослідницьких завдань та представлення їх результатів під час практичних занять.
ДРН 4. Проводити ідентифікацію, інтерпретацію та корегування зміни поведінкових	Пояснення теоретичних засад змін поведінки тварин при порушенні гомеостазу та розвитку фрустрацій. Демонстрація (візуальна) методів зміненої поведінки тварин, в тому числі за використання	Самостійне вивчення навчальних матеріалів зі стрес реакцій реакцій і механізмів адаптації, фрустрації та поведінкових порушень, корекції небажаних поведінкових реакцій. Проведення аналізу виробничих

реакцій тварин за перебування їх в змінених умовах гомеостазу та розвитку фрустрацій.	відеоматеріалів. Представлення та аналіз корекційних змін поведінки тварин. Обговорення виробничих ситуацій при акценті на нетипові ситуації. Розбір виробничих ситуацій та представлення їх вирішення та недопущення. Аналіз та представлення нормальної та стерео типової поведінки тварин, за різних умов утримання. Розбір поведінки тварин з ознаками агресії, апатії, страху, стресу, стереотипії та інших атипових відхилених станів. Визначення ступеня засвоєння матеріалу шляхом опитування.	ситуацій перебування тварини у стані голоду чи нестачі корму, болю, дискомфорту, обмеження руху чи інших реакцій та впливів, що є небажаними для тварин. Одночасне спостереження за тваринами в цих ситуаціях з чітким протоколюванням поведінки (виявлення зміни рухової активності, стереотипної поведінки, апатії, вокалізації, самоушкоджувальної поведінки тощо. Складання алгоритму оцінки поведінкових змін та розробка протоколу спостережень за твариною. Розв'язання тестових завдань.
---	--	--

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання

Тестування на предмет володіння термінологією, яка застосовується при вивченні ОК. Оцінка не виставляється.

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1	Тематичне усне опитування	10 балів / 10 %	Впродовж вивчення ОК
2	Виконання завдань на лабораторно-практичних заняттях	10 балів / 10 %	Згідно з розкладу
3	Тест множинного вибору в системі Moodle	60 балів / 60 %	Впродовж 1 та 2 модульних тижнів тижнів
4	Доповідь з презентацією за темами, що виносяться на самостійне опрацювання	20 балів / 20 %	Згідно з розкладу
	Разом	100 балів/100%	

5.2.2. Критерії оцінювання

Компонент ²	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно ³
Тематичне усне опитування	<2 балів	3 балів	5 балів	10 балів
	Студент може відтворити тільки окремі фрагменти з курсу.	Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання	Виконано усі вимоги завдання	Виконані усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми
Виконання	<2 балів	3 балів	5 балів	10 балів

² Зазначити компонент сумативного оцінювання

³ Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

завдань на лабораторно-практичних заняттях	Вимоги щодо завдання не виконано	Більшу частину завдань виконано з використанням на основі основних теоретичних положень, студент з труднощами пояснює правила вирішення лабораторно-практичних завдань. Виконання індивідуальних контрольних завдань значно формалізовано, відсутнє глибоке розуміння роботи	Студент засвоїв основний матеріал, та розуміє і виконує лабораторно-практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядались з викладачем, але допускає незначну кількість неточностей.	Здобувач реалізує теоретичний матеріал дисципліни при виконанні лабораторно-практичних робіт, здатен аналізувати та співставляти отримані результати на основі набутих з даної дисципліни знань, умінь, практичних навичок
Тест множинного вибору в системі Moodle	≤ 29 балів	30-40 балів	50 балів	60 балів
	Студент дає правильну відповідь на декілька питань ($\leq 33\%$ правильних відповідей).	Студент має певні знання, передбачені в програмі дисципліни, володіє основними положеннями, що вивчаються і дає правильну відповідь на декілька питань (34–59% правильних відповідей).	Студент в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, і дає правильну відповідь на декілька питань (60–89 % правильних відповідей).	Студент демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі дисципліни, правильно дає відповідь на питання тесту (90–100 % правильних відповідей).
Доповідь з презентацією за тематикою самостійного вивчення дисципліни	<9 балів	10 балів	15 балів	20 балів
	Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у студента відсутні. Студент не виконав самостійне опрацювання матеріалу.	Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни студент виконав, але окремі складові відсутні або недостатньо опрацьовані, студент працював пасивно.	Знає основні положення, що мають визначальне значення при виконанні самостійної роботи / індивідуальних завдань. Помилки у відповідях є не суттєвими.	Виконано усі вимоги, завдання, продемонстровано креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми.

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Усний зворотній зв'язок після вивчення кожної теми	На кожному занятті
2	Письмовий зворотній зв'язок після вивчення тем	Впродовж вивчення ОК
3	Усний зворотній зв'язок від викладача під час виконання лабораторно-практичних завдань	Наприкінці заняття
4	Усний зворотній зв'язок від викладача після доповіді здобувачем презентації за тематикою самостійного вивчення окремих тем ОК	Протягом занять після доповіді здобувача

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела

1. Доценко В.В. Зоопсихологія: навч. посіб. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 240 с.
2. Губко О.Т. Основи зоопсихології. Навч. посібник. Київ: Світогляд, 2018. 190 с.
3. Гайдук С. В. Основи дресування, гігієни та годівлі службових собак: навч. посіб. Київ: Інтерсервіс, 2017. 176 с.

Методичне забезпечення

4. Нагорна Л.В., Фотіна Т.І. зі співавторами. Ветеринарна зоопсихологія Методичні вказівки для проведення лабораторно-практичних занять та самостійної роботи студентів. Суми, 2022, 2,8 ум. др.ар. (пр. №2, від 7.11.2022 р. метод ради ФВМ СНАУ).

Інші джерела

5. <https://www.youtube.com/watch?v=sdWjoqhQYL4>
6. <https://www.youtube.com/watch?v=Ju7caASD0IA>
7. <https://www.youtube.com/watch?v=6E4MW13xE0>
8. <https://www.youtube.com/watch?v=T2CdJQ8V4tQ>
9. <https://www.youtube.com/watch?v=OdumqO4cHwU>
10. <https://www.youtube.com/watch?v=pH1Se1xcqi0>
11. https://www.youtube.com/watch?v=-JoF-fW6_tU
12. <https://www.youtube.com/watch?v=huSrJRU3J8c>

Додаткові джерела

13. Нагорна, Л.В., Нестерук, В.С. (2022). Особливості поведінкових алгоритмів великої рогатої худоби. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Ветеринарна медицина*. 4(59) 38–43. <https://doi.org/10.32845/bsnau.vet.2022.4.6>
14. Нагорна Л. В., Нестерук В. С. Особливості поведінки великої рогатої худоби за інтенсивних технологій виробництва молока. Вирішення сучасних проблем у ветеринарній медицині: матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної Інтернет – конференції (20 – 21 лютого 2023, м. Полтава). Полтава: ПДАУ, 2023. 32-34
15. Шевців М. В., Філоненко М. М. Зоопсихологія з основами етології : підручник. Київ: ЦУЛ, 2013. 242 с.
16. Яцина О. Ф. Зоопсихологія: навч.-метод. посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ«Говерла», 2010. 144 с.
17. Виноград О. В. Основи службової кінології: навч. посіб. Хмельницький: Меркьюріті-Поділля, 2011. 192 с

Програмне забезпечення

18. Система дистанційного навчання і контролю Moodle
<https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=5100>